

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פְּרֻשַׁת הַשְּׁבוּעַ כִּי תֵשָׂא תִשְׁבִּיב

המשפט העברי וחוק יסוד כבוד האדם וחירותו (חלק ד)

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

הציווי לבנות את מערכת המשפט של המדינה היהודית, הוא חלק בלתי נפרד צמוד וכלול במעמד הר סיני, המאורע המכונן של עם ישראל כאומה (רש"י), כך הוכחנו בדברינו לפרשת **משפטים**. שתי הפרשיות הראשונות, שמשמשות כפתיחה לפירוט של הדין המהותי, הן הפרשיות העוסקות בעבד עברי ואמה עבריה. נברר אלו ערכים, המבטאים את כבוד האדם וחירותו, באים לידי ביטוי בפרשיות אלה, מתוך עיון בפסוקים ובדברי חז"ל. התורה קובעת, חד משמעית, כי לא תתכן לעולם מציאות של שפחה עברית. ישנה מציאות אחת בלבד שבת תמצא עצמה משועבדת, בהגבלות, למי שאינו קשור ומחויב אליה בקשרי אישות, מבחינה הלכתית. כך הקדמנו בדברינו ל**פרשת תצווה**, ונפרש. להבדיל מן הגבר, הנמכר בגניבתו או המוכר עצמו מתוך דוחקו, המציאות של אמה עבריה היא אחת בלבד. אדם שהדרדר לעוני מנוול עד כדי כך, שאיננו מסוגל לפרנס ולהאכיל את ילדיו, נאלץ להשתמש בהליך הבא שהוגבל, גם הוא, בהגבלות חמורות. (חז"ל ראו במציאות נוראה שכזו עונש על עבירה והדרדרות שבאה בעקבותיה, עיינו קידושין דף כ ע"א). אדם זה רשאי להציע את בתו למשפחה אחרת שתשמש לה כאומנת. המשפחה החדשה תדאג לכל צרכיה של הקטנה, מכל הבחינות הגופנית והנפשית, לא רק בהווה אלא גם בעתיד.

נקדים עוד הקדמה. מימי מתן תורה ועד לפני זמן לא רב, כל האנושות (למעט מעט מאוד מקרים יוצאי דופן, שגם הם לא תמיד התרחשו) חיה בסביבה חברתית שבה לאשה לא נשואה, לא היה סיכוי כל שהוא לחיים בכבוד. לכן קבעה התורה, מתוך דאגה לבנות העניים, כי מי ש"רכש" את הבת, של מי שהתמוטט מבחינה כספית, התחייב לשאת אותה לאשה, או להשיא לה את בנו. זו המסגרת המשפטית בה תשהה הבת במשפחה החדשה. זוהי התחייבות יוצאת דופן, שאי מילויה, משחרר מידית את הבת בהגיעה לגיל נערות, שבו אם לא תשוחרר יגבר ביותר החשש לניצולה. לכן, בגיל זה היא הופכת לבת חורין לכל דבר ועניין. בית הדין הוא אביהם של יתומים ויתומות, מכאן ואילך הוא זה שידאג לכל צרכיה וימנע את ניצולה. (כיום כמושבן שהלכה זו איננה נוהגת למעשה, אבל מחלקת הרווחה משמשת כידו הארוכה של בית הדין, והיא אמורה לדאוג לכל צרכיו של מי שלא זכה למשפחה תומכת, על פי העקרונות שהתורה מתווה בפרשיה זו).

נפרש עתה את הפסוקים בפרשת משפטים (שמות כ"א ז-יא) ונחדד את ההדגשים:

וְכִי יִמְכַר אִישׁ אֶת בְּתוּלָתוֹ לְאִמָּה לֹא תֵצֵא פְּצֵאת הָעֶבְדִּים:

על הלשון וְכִי כבר הערנו, היא מכריזה שמדובר במצב של בדיעבד גדול. החצי השני של הפסוק משדר כי המטרה היא לשחרר אותה.

אִם רָצָה פְּעֻנֵי אֲדֹנֶיהָ אֲשֶׁר לֹא לוֹ יַעֲדָה וְהַפְּדָה לְעַם נְכָרִי לֹא יִמְשַׁל לְמַכְרָהּ בְּבָגְדוֹ כֹּה:

כפי שהערנו כבר, הבת איננה רכושו של האדון. פתוחה בפניו רק דרך אחת והיא הייעוד, כלומר הפיכתה לבת משפחה מכל הבחינות, על ידי נשיאתה או על ידי הפיכתה לאשתו החוקית של בנו. כל ניסיון לסחור בבת זו הוא נואל, פסול ואסור. כבר לפני שלשת אלפים וחמש מאות שנה, בעולם חשוך ואפל, התורה יצאה בחריפות נגד סחר בנשים וניצולן - לֹא יִמְשַׁל לְמַכְרָהּ! (נעיר במאמר מוסגר, כי גם פרשת אשת יפת תואר, היא בעיקרה אזהרה חמורה מפני סחר בנשים וניצולן, עיינו גם באבן עזרא במקום). כל מעשה מסוג זה, ואפילו שדומה לו רק במקצת, הוא מוקצה מחמת מיאוס. התורה מתייחסת אליו כאל בגידה - בְּבָגְדוֹ כֹּה - בערך הנעלה של כבוד האדם וחירותו.

וְאִם לָבְנוּ יִיעֲדָהּ כְּמִשְׁפַּט הַבְּנוֹת יַעֲשֶׂה לָּהּ:

אם האב האומן או בנו אכן יישאו את הבת לאשה, היא תזכה בכל הזכויות של אישה נשואה (רש"י). הזכויות הללו, שמשמעותן דאגה לכל צרכיה הנפשיים והגופניים, מנויות בפסוק הבא:

אִם אֶחָרָת יִקַּח לוֹ שְׂאֵרָה כְּסוּתָהּ וְעֻנְתָּהּ לֹא יִגְרַע:

המעניין הוא, שהתורה בחרה להגדיר את חובותיו של הבעל לאשתו (המנויות בצורה מפורטת יותר ב"כתובה") דווקא בפרשיה זו, העוסקת במי ששייכת לשכבה הנמוכה ביותר מבחינה סוציאקונומית. כך התורה משדרת בעוצמה כי לכל אדם, באשר הוא אדם, עומדת הזכות לחיים בכבוד מתוך חירות והגנה על זכויותיו.

וְאִם שָׁלַשׁ אֲלֶיהָ לֹא יַעֲשֶׂה לָּהּ וְיִצְאָהּ חַיִּים אֵין פְּסוּף:

הפשט הוא, שאם האדון לא ישא אותה או לא ישיאנה לבנו ולא יאפשר לפדותה, אזי בהביאה סימני נערות היא משתחררת. מוסיף על כך הרשב"ם כי בית הדין ממונה להבטיח זאת. רב סעדיה גאון, כנראה בעקבות התלמוד הירושלמי, לומד מן הכפילות חַיִּים אֵין פְּסוּף, כי ה"אדון" חייב ברפואתה וחיוב זה ממשיך, אם חלתה ברשותו, גם אחרי השחרור עד להחלמתה (עיינו אבן עזרא וחזקוני). גם כאן למדנו עד כמה חובה על המעסיק (לרוב החזק) לדאוג לרווחתו של העובד (לרוב החלש).

נסכם ונאמר, אלפי שנים לפני שהמדינות המתקונות התעוררו לטפל בכבוד האדם וחירותו, והכניסו יסוד זה לספרי החוקים שלהם, תורתנו הקדושה כבר נשאה לפיד אור זה, בגאון.

לְעִילוֹי זְשִׁמַּת

הרב יהושע רוזן טי"ו באדר א' תשפ"ב	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן ז"ל נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד	מר זליג וגבי' שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	מר שמואל וגבי' אסתר שמש י"ז בסיוון / כ' באב
הרב משה וסרצוג כ"ב בתשרי תשפ"א	הרב שלמה מרזל גבי' צפורה בת יונה דונייר נלב"ע י"ב אדר א' י"ג בחשוון תשע"ח	ר' מאיר וגבי' שרה ברכפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	הרב אשר וגבי' סוזן וסרטייל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף
ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	הרב שמואל כהן שבט תשפ"א	ר' אליהו כרמל וגבי' מלכה טויבע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט	גבי' נועה רבקה בת מלכה ברכה ומשה
מר יצחק טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א	הרב ראובן וחיה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	מר יחזקאל וגבי' חנה צדיק י"א באייר תשע"ו / י"ט בתשרי תשפ"א	מר יצחק טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א

חֶמְדַּת שְׁנַת הַשְּׁבַע

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית מורנו מבית 'ארץ חמדה'

קניית פרחים בשמיטה – חלק ב'

בשבוע שעבר התחלנו לעסוק בשאלה אם מותר לקנות פרחים בשמיטה. אחת השאלות העומדות בבסיסי השאלה היא אם פרחים קדושים בקדושת שביעית. פתחנו בשאלה הכללית יותר: באילו צמחים שאינם מיועדים למאכל אדם יש קדושה. כפי שלמדנו שם, התנאים חולקים אם התנאי לקדושת שביעית של צמח שאינו ראוי לאכילה הוא ששימוש שווה לכל נפש, או שהנאתו בשעת ביעורו. למדנו מחלוקת ראשונים מהי הגדרת הנאתו וביעורו כאחת: לפי המשנה ראשונה ובעל המאור: אסור לפגוע בצמח עד שנהנים ממנו. אם ההנאה מגיעה לפני הביעור, או בשעת הביעור, הצמח יהיה קדוש.

לפי רש"י ור"ח: ההנאה צריכה להתקבל דווקא בשעת הפגיעה בצמח.

לכאורה ניתן לזהות שתי הנאות מפרחים: עצם ראייתם, וריחם.

לכאורה יש מקום להציע שקדושת פרחים ובשמים תהיה תלויה במחלוקת זו: לפי המשנה ראשונה ובעל המאור הם יהיו קדושים, שהרי נהנים מהם בלא לפגוע בהם. לפי רש"י ור"ח הם לא יהיו קדושים, מאותה הסיבה: הם אינם נפגעים בשעת ההנאה מהם.

בירושלמי (שביעית פרק ז הלכה א) שואלים אם בשמים קדושים בקדושת שביעית. הר"ש סירלאו מפרש שהאמוראים מתלבטים בשאלה אם יש קדושה בצמח שעיקר הנאתו מתקבלת ללא פגיעה בו. לפי פירוש זה מסקנת הירושלמי היא שפרחים אינם קדושים בקדושת שביעית, כדברי רש"י ור"ח.

הרמב"ם אינו פוסק פסיקה מפורשת בנוגע לקדושת פרחים, אך הוא פוסק ביחס לקטף (שרף של עצים או שיחים הראוי לשימוש בעיקר כבושם). הוא מציע הבחנה: קטף היוצא מאילן מאכל אינו קדוש בקדושת שביעית; קטף היוצא מאילן סרק קדוש בקדושת שביעית.

לאור דבריו, החזון איש מסביר שהתלבטות הירושלמי היא על בשמים הטפלים לשיח. בירושלמי מניחים כמובן מאליו שבשמים קדושים בקדושת שביעית, השאלה היא רק על בשמים ופרחים מעץ מאכל. הרמב"ם פוסק שמסקנת הירושלמי היא שהם אינם קדושים. אך לכאורה עולה מן הדברים שצמח שמגדלים בשביל פרחיו ובשמי קדוש בקדושת שביעית.

הרב טיקוצ'ינסקי פוסק כדברי החזון איש, אך מוסיף ביאור משמעותי לדבריו. אם מפיקים בושם מעלה או פרח, יש בו קדושה. אך אם עצם ראייתו מסבה הנאה, זה לא מזוהה הלכתית כהנאה, לעניין החלת קדושת שביעית על הצמח. לכן הפרחים שנועדו למראה בלבד אינם קדושים בקדושת שביעית.

ישנה מחלוקת אם כוונתו לפרחים שנועדו למראה בלבד, אך אם הם מיועדים גם לריח תהיה בהם קדושה, או שכוונתו שתהיה בהם קדושה רק אם נועדו בעיקר לריח. כך או כך, קשה לומר שהפרחים שאנו קונים לשבת **מיועדים** לריח. גם אם יש להם ריח נעים, זה רק בנוסף למראה. נשווה בנפשנו: יתכן מצב בו נבחר פרחים חסרי ריח מפני המראה. אך קשה לדמיין שנבחר פרחים שאינם נראים טוב רק מפני ריחם, נפלא ככל שיהיה. ודאי שבפרחים שאנו קונים, מראה הפרחים הוא העיקר.

הציץ אליעזר מוסיף רובד חשוב נוסף לדיון.

הוא שואל: מדוע בתלמוד הבבלי השאלה הזו כלל לא עלתה? ניתן לענות שלכאורה הדברים תלויים במחלוקת הראשונים שלמדנו בשבוע שעבר. אך הוא מעיר ששכחנו משהו אחר.

רבי יוסי חולק על הקריטריון של הנאתו וביעורו כאחד, ואומר שהקריטריון לחלות קדושת שביעית על צמחים שאינם מיועדים לאכילה הוא היותם שווים לכל נפש. בהלכה אנו נוטים להתעלם מדעתו, מכיוון שאנו דורשים קריטריון מחמיר יותר. אך הציץ אליעזר אומר שאיננו חולקים על הקריטריון שלו, אלא רק מוסיפים עליו!

בהלכות יום טוב אנו למדים שמוגמר, שנועד לריח, אינו שווה לכל נפש. אם כך, מסיק הציץ אליעזר, לפי הבבלי, פרחים ובשמים, שנועדו למראה ולריח, אינם שווים לכל נפש, ואינם קדושים בקדושת שביעית!

לסיכומו של עניין:

ישנה מחלוקת גדולה אם צמחים שנועדו להפקת בשמים קדושים בקדושת שביעית, ונטיית הפוסקים היא להחמיר בזה. אך לעניין פרחי נוי, הפרחים הרגילים שאנו רגילים לקנות לכבוד שבת וכדו', רוב מוחלט של הפוסקים מסכימים שאינם קדושים בקדושת שביעית (לרוב הדעות, גם אם הם ריחניים).

בשבוע הבא נמשיך את הביורר ההלכתי ביחס לרכישה של הפרחים.

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביורר מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פיסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישי, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

חֵמְדַּת הַדָּף הַיּוֹמִי

לצער בעלי חיים לצורך האדם – אסור או הנהגה שאינה טובה? / חגיגה דף יז

הרב עקיבא כהנא

השבוע נקרא בדף היומי במסכת חגיגה (יד ע"ב) על שאלה ששאלו את בן זומא האם מותר לסרס כלב, רש"י (ד"ה שאלו את) **הסביר** שהשאלה היא דווקא לגבי כלב, משום שדיני הסירוס נכתבו בעניני קרבנות, והכלב הוא הבהמה הכי רחוקה מעניין הקרבנות, משום שאם מוכרים אותו אסור להביא את הכבש שקיבלו במכירתו לקרבן.

משאלה זו שנשאלה בענייני סירוס **למד הרב ישראל איסרליין** עקרון בעניין אחר, הוא כותב שיש לכאורה שאלה אחרת שכלל לא נשאלה בגמרא והיא האם אין בזה משום "צער בעלי חיים" בכך שמסרסים את הכלב, ואם כן מהי הסיבה שמותר לעשות כך?

הוא קובע (פסקים סימן קה) כי: "אין אסור משום צער בעלי חיים אם הוא עושה לצורכיו ולתשמישיו. דלא נבראו כל הבריות רק לשמש את האדם", כמו שנכתב במסכת קידושין (פב עמוד א) שהחיות "לא נבראו אלא לשמשני", הוא מוכיח עוד הוכחות לדין זה מגמרות נוספות שמהם עולה כי מותר לצער בעלי חיים לצורך האדם, כדוגמה הוא מוכיח מהגמרא בב"מ שמשמע ממנה שמותר לטעון על החמור משא כבד, ועוד גמרות.

לכן מסקנתו ההלכתית היא שמותר למרוט נוצות מאוויזים חיים (כך מכינים את השמיכות מנוצות) על מנת להכין מהם מוצרים העשויים מנוצות אוויזים. **כך גם נפסק ברמ"א (אבן העזר סוף סימן ה, סעיף יז), למרות שהרמ"א פסק (חו"מ סימן רעב) שצער בעלי חיים אסור מהתורה.**

בתרומת הדשן הוא מסיים שלמרות שאין איסור, העולם נמנעים מלעשות זאת, משום שנאמר בגמרא בב"מ (פה) שרבי נענש על כך שאמר לעגל המובל לשחיטה שהוא נוצר לשחיטה, ולא ריחם עליו.

הציץ אליעזר (יד, סח) למד מדברי התרומת הדשן, שמותר גם לבצע ניסויים לצרכים רפואיים בבעלי חיים, משום שהדבר נעשה לצורך האדם. אמנם, הוא כתב שאם יש אפשרות להרדים אותם לפני כן שלא יכאב להם יש לעשות זאת.

בספר בנין ציון (צה) אסר לצער בעלי חיים לצורך רווח ממוני, והתיר לצער בעלי חיים רק לצורך רפואה, כך הוא הבין מדברי תרומת הדשן. **אמנם, אחרונים רבים חלקו** עליו (ביניהם השבות יעקב (ג, קג)) שמהם עולה שאין איסור לצער בעלי חיים לצורך רווח.

השאלת יעב"ץ (א, קי) לעומתו הקל מאוד בדיני צער בעלי חיים, וכתב שלדעתו כל איסור צער בעלי חיים אינו אלא בהמות שנועדו לעבודת האדם כמו חמור או שור, או חתול וכלב שגם מביאים אותם לשימוש האדם, אבל לא לבעלי חיים שלא נועדו לעבודת האדם כמו זבובים וחיות קטנות אחרות, הוא כתב שאין להקשות על דבריו מהסיפור של רבי שריחם על העכברים (ב"מ פה ע"א) משום ששם הסיבה היא בגלל שהוא חטא באותו עניין, לכן הוא היה צריך ללכת לצד השני ולרחם על החיות אפילו כאלו שאין חובה מצד הדין שלא לצערם.

הנודע ביהודה תניינא (יור"ד י) נשאל האם מותר לצוד חיות לצורך שעשוע, הוא כתב שאף שאין בדבר צער בעלי חיים משום שיש בזה תועלת לאדם כדברי תרומת הדשן, וכן משום שאין איסור צער בעלי חיים להרוג חיות, אלא רק לצער אותם בעודן בחיים, הרי מכיון שאין צריך להרוג אותן יש כאן מידת אכזריות, ואין זה מדרכם של בני אברהם יצחק ויעקב. **בנושא דומה נחלקו בתחומין כד** הרב איתי אליצור שהתיר לפטם אוויזים משום שיש אנשים שמרוויחים מכך. והרב איתמר ורהפטיג עורך הכרך שחלק עליו וכתב שיש לאסור מטעם שיש כאן אכזריות, ומעוד טעמים. **באופן כללי** ניתן היה לומר ששעשוע אינו נחשב תועלת אלא רק תועלת ממונית או רפואית, אמנם מהנודע ביהודה נראה שגם זה נחשב תועלת. **בכל מקרה** הוא לא כתב שלצער חיות לצורך שעשוע אין זה נחשב לצער בעלי חיים, אלא רק שלהרוג אותן זה לא נחשב צער בעלי חיים, שזהו דבר קל יותר לפי דבריו. אמנם, **בספר חסידיים (תרו"ז) כתב** שאדם שיודע שלא יאכל את הבשר של הפרה לא ישחוט אותה, אלא אם כן הוא צריך תועלת ממנה, וכמו כן הוא צריך להזהר שלא להעביד את בהמתו כשקשה לה. מדבריו עולה כי יש איסור להרוג בהמות סתם, ומדבריו נראה שהבעייה היא מצד צער בעלי חיים.

סיכום: האיסור להתאכזר לבהמות נלמד מהגמרא ונפסק להלכה, אמנם נחלקו הדעות בהיקף האיסור לצער בעלי חיים, יש הסוברים שיש איסור לצער גם לצורך רווח ממוני, אמנם הדעה המקובלת היא שאין בכך איסור צער בעלי חיים, יש שמחמירים שיהיה כאן אכזריות, וישנה מחלוקת אם להרוג בעלי חיים בלי לצער אותם נחשב לצער בעלי חיים.

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ גב' לוריינ הופמן ז"ל	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד				

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"א)

Cali, Columbia

קאלי, קולומביה
אלול, תש"ן

דין הבחנה בגיורת העומדת להינשא מייד לאחר גיורה

שאלה

אישה צעירה, התגיירה בבי"ד כשר, בעיר אחרת. היא מעוניינת להתחתן עם איש יהודי, מן הקהילה כאן. השניים, אינם חיים יחד כיום, וגם לא בעבר. האם צריכים להמתין ג' חודשים, לשם הבחנה או, האם ניתן לסמוך על העובדה שלא חיו ביחד עד עכשיו, ו/או שתראה וסת, ו/או על בדיקת רופא? המצב כיום, שהיא חיה אצל משפחת היהודי והוא מתגורר בדירה שכורה וזה מקשה על המצב הרגיש. וזה אני סומך עליהם, אם יצטרכו, שישתדלו לעמוד בנסיון. אבל, בכ"ז חושש מהמצב הקשה.

תשובה

גיורת, שלא היתה נשואה קודם לכן, ומבקשת להינשא. אם עדיין לא עברו ג' חודשים מהגיור, יש להקל ולסמוך על ראיית וסת¹, שאינה מעוברת. או, על בדיקת מעבדה לגילוי הריון², ולהתיר לה להינשא.

¹ א. נפסק בשו"ע אה"ע, סימן י"ג, סעיף ה' — שאם לא היתה נשואה, אין צורך בהבחנה (מכיון שגם אם זינתה, שמרה על עצמה שלא תתעבר), ותינשא גם ללא הבחנה של ג' חודשים. אך הפתחי תשובה שם, הביא את דעת שו"ת הרדב"ז, שמחמיר.

ב. האגרות משה אה"ע, חלק ב', סימן ה', הקל בשעת הדחק, בגר וגיורת, שהיו נשואים קודם לכן, לסמוך על ראיית וסת כדי להתירם להינשא, על אף שבשו"ע נפסק שצריכים ג' חודשים. כל שכן בנדון דידן, שמעיקר הדין נפסק בשו"ע שאין צורך בהמתנה (וכן הסכימו הב"ש וביאור הגר"א שם).

² לסמוך על ראיית וסת הינה מח' באחרונים, שהרי, יש נשים חולות, שראות דם, על אף שהתעברו, אלא שהאגרות משה פסק להקל, ונראה שבדיקת מעבדה מוכיחה על חוסר הריון, יותר מאשר ראיית וסת. ולכן בנדון זה (שאינו אלא חומרא, לחוש לדעת הרדב"ז), יש לסמוך על בדיקת מעבדה.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה של:

טל שאול בן יפה
גדעון בן רחל
רבקה רינה בת גרונה נתנה
יוסף חלילי בן רחל
רבקה בת שרה בלה

ניר רפאל בן רחל ברכה
חנן הראל הכהן בן דרורה
מאירה בת אסתר
אילנה בת עליה
נהוראי בן רבקה נמיר

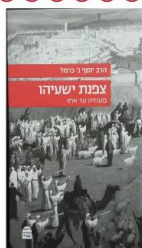
ישראל בן רבקה
אריה יצחק בן גאולה מרים
נטע בת מלכה
חוה ראנלה בת פייגא
ר' יצחק בן בריינדל גיטה

בתוך שאר חולי עם ישראל

חדש – "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפיה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעוזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו.

בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה